

Actieprogramma Amsterdam Gay Capital 2009-2011

Inhoud

Inleiding	3
De staat van de stad: homotolerantie en –emancipatie onder druk	5
Intensivering aanpak discriminatie en geweld tegen homo's	6
Aanpak homo-emancipatie onder niet-westerse Amsterdammers	8
Bespreekbaar en zichtbaar maken van homo-emancipatie onder jongeren	11
Homo-emancipatie en zichtbaarheid versterken in de sport	13
Homotoerisme en -evenementen in een internationale topstad	14
Lesbische en biseksuele vrouwen en homoseksuele ouderen	16
Conclusies en besluiten	18
Tabel met financiële consequenties	20

Inleiding

Amsterdam is een plek waar je jezelf kan zijn. Tolerantie is al eeuwen de kracht van de stad, en daar is Amsterdam onverminderd trots op. Amsterdam is dé plek waar de homo-emancipatie¹ prominent zichtbaar is. Eén op de zeven bewoners van het oude stadscentrum is homo² en er zijn meer dan honderd homocafés, homodiscotheken, homoboekwinkels en andere voorzieningen die zich speciaal op homoseksualiteit richten. Er wonen net zoveel homoparen in Amsterdam als in de drie andere grote steden samen.³ Hoogtepunten voor de stad waren de Gay Games in 1998 en de sluiting van het eerste homohuwelijk ter wereld in april 2001. De emancipatie van homoseksualiteit in de samenleving leek voltooid en het tolerante en open Amsterdam kreeg de titel Gay Capital van Europa.

De diversiteit aan mensen geeft de stad kleur en biedt inspiratie voor de mensen die er wonen, werken of op bezoek zijn. De Amsterdamse tolerantie gaat verder dan acceptatie, in Amsterdam zijn homoseksuelen een verrijking voor de stad. Ze bepalen voor een belangrijk deel het creatieve en open karakter van de stad. Zonder homo's zou de stad minder levendig en vrij zijn.

Deze tolerantie, die in de genen van de stad zit, is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Meer Amsterdammers melden de laatste jaren uitgescholden of geïntimideerd te zijn, juist omdat ze 'anders' zijn. Het gevoel van veiligheid in de openbare ruimte onder homo's neemt af. Op verschillende plaatsen in de stad (scholen, jongerencentra, sportclubs, werk) houden mensen hun geaardheid verborgen.

Discriminatie en geweld worden samen met politie en justitie krachtig bestreden. Door deze aanpak zichtbaar te maken, worden potentiële daders ontmoedigd en kan de homogemeenschap zien dat hun zorgen serieus worden genomen. Het stimuleren van tolerantie begint bij goede voorlichting aan jongeren, en door het gesprek aan te gaan met ouders en op de scholen. Want hoewel velen er van overtuigd waren dat de homo-emancipatie was voltooid weten we nu dat dit om permanent onderhoud vraagt.

Dit actieprogramma beschrijft hoe de homotolerantie ervoor staat en hoe het bestuur met anderen de emancipatie-uitdagingen voor de komende jaren aanpakt. Op het gebied van veiligheid thuis en op straat, van vergroten van tolerantie en acceptatie van homoseksualiteit in de sport, op school, onder niet-westerse Amsterdammers, in de zorg en hulpverlening voor jong en oud.

Het Actieprogramma Amsterdam Gay Capital is een uitwerking van de notitie van het raadslid Flos: *Van onze homo's blijf je af!*⁴ en van drie aangenomen moties van de raadsleden

¹ Met de term 'homo' of 'homoseksuelen' wordt in deze nota bedoeld: lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuele mannen en vrouwen en transgenders. De termen wordt in deze nota voorts gebruikt in brede zin, als onderdeel van sociale en culturele identiteitsbeleving.

² O+S (2009) *Homoseksuelen in Amsterdam*.

³ CBS kerncijfers Huwen en partnerschapsregistraties

⁴ Flos, R. (2009) *Van onze homo's blijf je af!* Aanvalsplan tegen antihomogeweld. Notitie VVD-Amsterdam.

Hoogerwerf over de Gaygames en het bespreekbaar maken van homoseksualiteit onder nieuwe Nederlanders, en van Flos over Gay-evenementen.⁵

Het actieprogramma is daarnaast een concretisering van de Koploperovereenkomst met het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap, een vierjarig project waarbij de vier grote gemeentes als koploper op het gebied van homo-emancipatie een krachtige impuls geven aan een betere sociale acceptatie van homoseksuelen.

Amsterdam kiest voor een aanpak met de volgende aandachtsgebieden:

- 1) Intensivering aanpak discriminatie en geweld tegen homo's;
- 2) Aanpak homo-emancipatie onder niet-westerse Amsterdammers
- 3) Bespreekbaar en zichtbaar maken van homo-emancipatie onder jongeren
- 4) Homo-emancipatie en zichtbaarheid versterken in de sport
- 5) Homotoerisme en –evenementen activeren in een internationale topstad
- 6) Lesbische en biseksuele vrouwen en homoseksuele ouderen

De keuze voor deze zes aandachtgebieden is gebaseerd op gesprekken van het College met homo-organisaties, onderzoek over homo(in)tolerantie en het advies van de homobeweging getiteld Gedeelde toekomst.⁶

Gedeelde toekomst, de korte en lange termijn

Met name dit advies van de homobeweging is van belang geweest voor het bepalen van de belangrijkste aandachtsgebieden van de gemeente. De kern hiervan is dat 'we het samen moeten doen', en dat is zowel aan de gemeente, aan hetero-amsterdam als aan de homobeweging zelf gericht. Alleen door samen op te trekken kan Amsterdam nog meer een veilige en tolerante stad worden. Daarbij zijn door de homobeweging een groot aantal voorstellen voor de toekomst gedaan waarin verschillende partners een rol hebben. Een flink deel van de adviezen wordt in dit actieprogramma behandeld. Maar niet alle doelen zijn voldoende uitgewerkt en of op korte termijn te verwezenlijken. De Wethouder Diversiteit zal daarom als coördinerend wethouder op het terrein van homo-emancipatie de komende periode regelmatig met de sleutelpersonen uit de homobeweging om tafel gaan om gezamenlijk de voortgang te bewaken. Dit actieprogramma markeert daarmee het begin van een langer proces om Amsterdam Gay Capital te versterken.

Leeswijzer

Het actieprogramma geeft eerst een korte analyse over de Amsterdamse stand van zaken. Vervolgens worden per aandachtsgebied de ontwikkelingen beknopt geschetst. Hierbij worden puntsgewijs de lopende en nieuwe acties beschreven. Tot slot is er een concluderende paragraaf en een overzicht van de financiële consequenties van de besluiten.

⁵ Motie Hoogerwerf (nr 402) over de Gaygames inzake het Sportplan 2009-2011. Motie Flos (nr 628) visie op gayevenementen. Motie Hoogerwerf Bespreekbaar maken homoseksualiteit onder nieuwe Nederlanders

⁶ ProGay, COC-Amsterdam, Ondersteboven en Homosport Nederland (mei 2009) Visierapport Amsterdamse homobeweging. *Gedeelde toekomst. Homobelang is heterobelang.*

De staat van de stad: homotolerantie en –emancipatie onder druk

Het aantal mensen dat homoseksualiteit in de samenleving aanvaardt is sinds de jaren '60 sterk gestegen.⁷ Uit bevolkingsonderzoek in 2004 bleek dat 95 procent van de Nederlanders vindt dat homoseksuele mannen en vrouwen vrij moeten zijn om hun leven te leiden zoals zij dat willen. Daarmee was Nederland, samen met de Scandinavische landen, koploper in de wereld wat de acceptatie van homoseksualiteit betreft.⁸ De algemene indruk was dan ook dat de emancipatie van homoseksuelen nagenoeg was voltooid.

De laatste jaren zijn er signalen en incidenten die in tegenspraak zijn met het homovriendelijke imago van Nederland. Naar aanleiding van een stijging in het aantal meldingen van geweld tegen homo's heeft de gemeente Amsterdam onderzoek laten verrichten naar de motieven van de daders van het geweld. De conclusie was dat veel daders vinden dat homoseksualiteit bij de samenleving hoort maar er niet voor terugschrikken geweld te gebruiken als homoseksualiteit dichterbij komt en of zichtbaar geuit wordt. Hun standpunten blijken weinig te verschillen met die van Amsterdamse scholieren. Homoseksualiteit wordt onder veel middelbare scholieren in algemene zin wel geaccepteerd, maar niet in de nabijheid.⁹ Geweld tegen lesbische vrouwen blijkt vaker voor te komen in de privésfeer dan in het publieke domein.¹⁰

Veel mensen zijn ervan overtuigd dat de komst van grote groepen migranten de oorzaak is van de afnemende tolerantie. Deze verklaring klopt gedeeltelijk. Veel migranten zijn religieus en orthodoxie (islamitisch of christelijk) is een bepalende factor als het gaat om de sociale acceptatie van homoseksualiteit. Maar niet als het om geweld tegen homoseksuelen gaat. Uit het homo-daderonderzoek blijkt dat de motieven voor homogeweld voornamelijk liggen in ideeën over mannelijkheid en seksualiteit, en niet of nauwelijks in religieuze opvattingen. Marokkaanse daders zijn weliswaar oververtegenwoordigd, maar hun motieven verschillen niet van de andere groepen. Onder de groep daders komen verschillende etniciteiten voor, waaronder ook veel autochtone Nederlanders. Het geweld tegen homo's komt vooral voort uit een cultuur van machogedrag. Homoseksualiteit op zich is geen groot probleem, zolang homo's zich in het openbaar maar aanpassen aan de geldende heteronormen.¹¹ Door de gewelddadige reacties en daardoor toenemende gevoelens van onveiligheid durven minder homo's voor hun seksuele geaardheid uit te komen.¹²

Amsterdam is niet de enige grote stad die nieuwe oplossingen moet vinden voor problemen waarvan velen dachten dat ze achter ons lagen. Ook in Berlijn, Barcelona en London lijkt het geweld toe te nemen. En het zijn niet alleen de homoseksuele inwoners van de stad die een toenemende intolerantie voelen. Er lijkt sprake te zijn van een algemene verharding van het

⁷ SCP (2006) *Gewoon doen*. Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland.

⁸ European Social Survey 2004

⁹ UvA (2008) *Als ze maar van me afblijven*. Een onderzoek naar antihomoseksueel geweld in Amsterdam.

¹⁰ UvA (2009) onderzoek naar leefstijl en welbevinden van lesbische en biseksuele vrouwen in Nederland. In opdracht van Stichting Ondersteboven.

¹¹ UvA (2008) Verklaringen voor anti-homoseksueel geweld in: *Als ze maar van me afblijven*. Een onderzoek naar antihomoseksueel geweld in Amsterdam. Pag 16.

¹² UvA (2008) Daders: analyses van dossiers en interviews. In: *Als ze maar van me afblijven*. Een onderzoek naar antihomoseksueel geweld in Amsterdam. Pag 88.

maatschappelijk klimaat ten opzichte van verschillende minderheden. Voor homoseksualiteit blijkt het laagje tolerantie dun en breekbaar als het dichtbij komt. Voor een diepere en krachtige vorm van acceptatie en tolerantie is nog een weg te gaan.

Gedeelde toekomst

Om homoseksualiteit niet alleen als maatschappelijke realiteit maar ook in de persoonlijke leefwereld te accepteren is het nodig samen te werken aan homo-acceptatie. De centrale wens van de homobeweging is dat overal in de stad, zoals in het onderwijs, in het jongerenwerk, in de sport en in verzorgingstehuizen Gay Straight Allianties worden opgericht.

Een Gay Straight Alliantie is een verband waarin homoseksuelen en heteroseksuelen gezamenlijk de handen ineen slaan, aan de hand van een convenant waarin zeer concrete initiatieven in staan om homoseksualiteit zichtbaar te maken, veiligheid te bieden en homofob gedrag tegen te gaan. Dit is inzetbaar op alle belangrijke aandachtsgebieden van de gemeente. Homo-organisaties zullen zich gaan inzetten voor de gezamenlijke deelname van hetero's en homo's op de terreinen waar 'we elkaar zullen ontmoeten'. 'Dat is de toekomst van de homobeweging van Amsterdam'.¹³

- De gemeente wil de ambitie van de Amsterdamse homo-beweging om in te zetten op samenwerking tussen homo-organisaties en Amsterdamse instellingen en verenigingen mede mogelijk gaan maken. Bijvoorbeeld door een centrale aanjagersrol van de Gay Straight Allianties te faciliteren. Samen met de homobeweging zal de gemeente deze ambitie in de nabije toekomst verder uitwerken.

¹³ ProGay, COC-Amsterdam, Ondersteboven en Homosport Nederland (mei 2009) Visierapport Amsterdamse homobeweging. *Gedeelde toekomst. Homobelang is heterobelang*. Pag. 10.

1. Intensivering aanpak discriminatie en geweld tegen homo's voor een veilige, tolerante en open stad

Zonder veiligheid voor homo's is er geen homohoofdstad mogelijk. Juist een tolerant Amsterdam, de stad waar zoveel homo's zich thuis voelen, moet die veilige plek zijn. Gemeente, politie en Openbaar Ministerie zullen laten zien dat de stad pal voor veiligheid staat en het tegengaan van antihomoseksueel geweld en discriminatie hoge prioriteit hebben.

De helft van degenen die homodiscriminatie ervaren, uit zich daarover tegen mensen in de omgeving. Zelfs onder degenen die slachtoffer zijn geweest van fysiek geweld, heeft slechts een enkeling aangifte gedaan. Deels 'om het zo snel mogelijk te vergeten', deels vanwege het gevoel 'niet serieus genomen te worden door de politie en deels omdat men niet voor zijn seksuele geaardheid uit wil komen'.¹⁴

De meeste incidenten vinden plaats in het centrum en in Amsterdam-West en worden door een groep gepleegd, meestal jongens tussen de 17 en 25 jaar. Het geweld komt voort uit een cultuur van macho gedrag. De daders hebben veelal een lage opleiding en komen vaak uit problematische gezinnen.

De homobeweging vraagt aandacht voor een nieuw veelbelovend initiatief in de stad, de zogenaamde Pinkcodes.¹⁵ Hierbij verenigen homoseksuelen Amsterdammers zich in hun eigen postcode en organiseren activiteiten. Het vergroot niet alleen de zichtbaarheid van homo's in de buurt maar geeft mensen ook het gevoel samen sterk te staan en samen gerichte actie te kunnen nemen tegen homofobe acties.

Hoe gaan we dit doen?

- Gemeente, politie en OM trekken eendrachtig op om consequent de 'zero tolerance'-aanpak van antihomoseksueel geweld te handhaven en duidelijk te communiceren. In lijn met 'van onze homo's blijf je af' van het raadslid Flos.¹⁶ Potentiële daders dienen zo ontmoedigd te worden. Zodra er een groter bewustzijn ontstaat onder (jonge) Amsterdammers dat antihomoseksueel geweld een prioriteit is van politie en justitie, zullen zij hiertoe minder snel overgaan.¹⁷
- Gemeente en politie gaan de komende jaren verder campagne voeren om de melding- en aangiftebereidheid onder slachtoffers te vergroten. Daarbij zal extra aandacht komen voor het netwerk van lesbische, homo- en biseksuele politiemensen, 'Roze in Blauw'. Deze hebben een piketlijn geopend voor burgers en collega-agenten voor bemiddeling, advies of, in geval van nood, directe hulpverlening.
- De politie gaat door met agenten bij politiebureaus te trainen op een goede aanpak van antihomoseksueel geweld en de eerste opvang van slachtoffers bij aangifte. Er zijn inmiddels

¹⁴ Twijnstra Gudde (2006) *Quickscan geweld tegen homoseksuelen*. Pag. 17

¹⁵ ProGay, COC-Amsterdam, Ondersteboven en Homosport Nederland (mei 2009) Visierapport Amsterdamse homobeweging. *Gedeelde toekomst. Homobelang is heterobelang*.

¹⁶ Flos, R. (2009) *Van onze homo's blijf je af!* Aanvalsplan tegen antihomogeweld. Notitie VVD-Amsterdam.

¹⁷ UvA (2008) *Als ze maar van me afblijven*. Een onderzoek naar antihomoseksueel geweld in Amsterdam.

enkele duizenden politiemensen getraind op de omgang met discriminatie en incidenten waaraan discriminatie ten grondslag ligt. De politie vermeldt in het proces-verbaal dat sprake is van discriminatoir en homogereleerd geweld.

- Het OM pakt zaken snel op en communiceert deze aanpak duidelijk via de media. Om de afhandeling bij het OM spoedig en zorgvuldig te laten verlopen worden alle Amsterdamse zaken die betrekking hebben op discriminatie door een gespecialiseerde officier behandeld. Sinds kort is hiertoe een extra discriminatieofficier aangesteld. Het Amsterdamse OM onderzoekt de mogelijkheid van 'leerstraf' die de rechtbank eventueel naast een celstraf of taakstraf kan opleggen.
- Veel incidenten vinden plaats tijdens het uitgaan. In de uitgaansgebieden Leidseplein, Rembrandtsplein en looproutes tussen beide pleinen wordt cameratoezicht ingevoerd. Daartoe behoort ook de Regulierdwarsstraat waar verhoudingsgewijs meer homogereleerde incidenten plaatsvinden. Vanaf 2010 zal dit naar verwachting leiden tot een kleiner aantal geweldsincidenten in de uitgaansgebieden en tot een hoger gevoel van veiligheid. Daarmee wordt uitvoering gegeven aan de wens van de gemeenteraad over cameratoezicht in de uitgaansgebieden (motie Ornstein en amendement Ornstein en Flos).
- Er komt een rapportage over de aanpak van discriminatie, waaronder homodiscriminatie. Het Regionaal Discriminatie Overleg, (waarin Politie, OM, Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam en de gemeente zitting hebben), zal hierover jaarlijks rapporteren.
- Amsterdammers die het initiatief nemen om in hun eigen buurt bijeenkomsten te gaan organiseren voor homoseksuelen met als doel vanuit betrokkenheid wat voor elkaar te betekenen (Pinkcodes) kunnen daartoe worden ondersteund door de gemeente. De gemeente zal dit via de gaymedia kenbaar maken. De centrale stad zal hiermee samen met de stadsdelen optrekken. De centrale stad wil steun bieden aan stadsdelen die activiteiten willen ondernemen op het gebied van homo-emancipatie.

2. Homo-emancipatie onder niet-westerse Amsterdammers voor sociale acceptatie en zichtbaarheid in de niet-westerse gemeenschappen

Het taboe op homoseksualiteit is in gezinnen met een niet-westerse achtergrond aanzienlijk groter dan bij autochtone gezinnen.¹⁸ Het wordt vaak als een schande ervaren wanneer een kind uiting geeft aan zijn of haar homoseksuele gevoelens. Er als jongere voor kiezen om openlijk homo te zijn betekent vaak dat de relatie met de familie ernstig verstoord wordt. *'Uit de kast is uit het huis.'* is een gezegde onder homoseksuele allochtonen. Er zijn in de hulpverlening gevallen bekend van verstoting, eengerelateerd geweld en uithuwelijking. Veel jongeren kiezen er daarom voor wel uiting te geven aan hun homoseksualiteit, maar dit verborgen te houden voor hun familie. Het COC-Amsterdam schat dat enkele duizenden jonge Amsterdammers met een niet-westerse achtergrond hun homoseksualiteit verborgen houden om hun familie de schande te besparen.

De belevingswereld van autochtone hulpverleners of ervaringsdeskundigen sluit vaak niet aan bij jongeren met een niet-westerse achtergrond. Om die aansluiting te maken is onder de verantwoordelijkheid van Schorer¹⁹ het project Veilige Haven gestart. Dit is het eerste initiatief in Nederland om allochtone jongeren met homoseksuele gevoelens een veilige plek te bieden voor een gesprek en onderdak. Bij Veilige Haven werkt een multiculturele groep ervaren vrijwilligers met professionals samen.

Ook etnische organisaties die als doel hebben homoseksualiteit bespreekbaar te maken in eigen kring weten nieuwe groepen te bereiken. Turkse, Marokkaanse en Surinaamse homo's in Amsterdam hebben inmiddels verschillende kleine, actieve organisaties die opkomen voor hun belangen. Voorbeelden hiervan zijn Habibi Ana, Secret Garden, Stichting Pera en Stichting Nafar. Kracht van deze organisaties is hun ervaringsdeskundigheid. Daarnaast kunnen ze allochtone homo's zichtbaar maken in het publieke debat en de media. Vaak zijn de organisaties te klein en missen de ervaring om grote bijeenkomsten te kunnen organiseren. Mede hierdoor zijn de niet-westerse homo's weinig zichtbaar. Bij verschillende activiteiten heeft het COC Amsterdam met succes ondersteuning geboden, zoals bij de couscousmaaltijden met Stichting Nafar en de organisatie van Pink Istanbul met stichting Pera. Ook een aantal zelforganisaties, zoals het Turkse HTIB of het Marokkaanse Aknarij, heeft initiatieven genomen om homoseksualiteit in eigen kring bespreekbaar te maken. De ervaring is dat de discussie over homoseksualiteit kan plaatsvinden binnen het denken over diversiteit, wederzijds respect, de hier geldende waarden en normen en de vrijheid om te zijn wie je bent.

Hoe gaan we dit doen?

¹⁸ SCP (2006) *Gewoon doen*. Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland.

¹⁹ Schorer is het Nederlands instituut voor homoseksualiteit, gezondheid en welzijn en is gevestigd in Amsterdam. Schorer zorgt ervoor dat lesbische vrouwen, homomannen, biseksuelen en transgenders toegang hebben tot informatie, kennis en faciliteiten die nodig zijn voor een optimale gezondheid en welzijn.

- De gemeente zal de komende jaren het project Veilige Haven mogelijk blijven maken. De gemeente verbindt hieraan het doel om de opgebouwde kennis en expertise rondom de hulpverlening aan homoseksuelen met een niet-westerse achtergrond over te brengen op de reguliere Amsterdamse hulpverlenende instanties. Alle Amsterdamse hulpverleners moeten kennis krijgen van het beschikbare hulpaanbod voor (allochtone) homo's.
- De gemeente zal de Amsterdamse etnische zelforganisaties actief gaan benaderen om homoseksualiteit bespreekbaar te maken in eigen kring. Initiatieven daartoe zullen door de gemeente worden ondersteund. Daarmee wordt uitvoering gegeven van het besluit van de gemeenteraad om homoseksualiteit bespreekbaar maken onder nieuwe Nederlanders (Motie Hoogerwerf)²⁰ De gemeente verwacht met name een actieve rol van de gesubsidieerde zelforganisaties. Er zal een bijeenkomst worden georganiseerd waarbij alle bij de gemeente bekende zelforganisaties zullen worden uitgenodigd.
- De etnische organisaties die zich specifiek op homoseksualiteit richten zullen de komende jaren organisatorisch en publicitair ondersteuning kunnen krijgen door het COC Amsterdam. De gemeente zal dit onderdeel laten uitmaken van een convenant met het COC dat in het kader van de koploperovereenkomst met het ministerie van OCW is opgesteld. Verwacht wordt dat er tenminste drie maal per jaar, in samenwerking met één of meer etnische organisaties, een aansprekende bijeenkomst over homoseksualiteit zal plaatsvinden die taboedoorbrekend is en die de zichtbaarheid van homo's met een niet-westerse achtergrond verbetert.

²⁰ Motie Hoogerwerf. *Bespreekbaar maken homoseksualiteit onder nieuwe Nederlanders*. Binnengekomen onder nummer 1' en aangenomen bij de begrotingsbehandeling voor 2009.

3. **Bespreekbaar maken van homo-emancipatie onder jongeren** *Sociale acceptatie in een vroeg stadium*

Daders van homogeweld zijn vaak jong. Uit het daderonderzoek blijkt de meest voorkomende leeftijd van verdachten 18 jaar, maar ook jongens van 13 en 14 komen voor.²¹ Jongeren zijn relatief vaak negatief over homoseksualiteit, na hun 18^e neemt de tolerantie voor homo's toe.²² Dus juist in de leeftijd dat jongeren, homo en hetero, gaan experimenteren met relaties staan hun leeftijdgenoten veelal negatief ten opzichte van homoseksualiteit.

Het onderwijs is, naast familie, (sport)verenigingen en vrienden, een belangrijke omgeving voor de vorming van normen en waarden. De middelbare-schoolfase is ook de periode dat jongeren hun seksuele identiteit ontwikkelen. Een tolerante, veilige omgeving voor homoseksuele leerlingen op school is daarom van groot belang.

Het blijkt dat er onder Amsterdamse jongeren nog een wereld te winnen is. 61 procent van de leerlingen gaf aan dat er op school geen aandacht werd besteed aan homoseksualiteit.²³ Veel leerlingen gaven aan dat docenten niet optreden als scholieren homo's uitschelden of homo als scheldwoord gebruiken. Ook bleek hoe beperkt de kennis van de jongeren over het onderwerp is, tweederde van hen denkt dat homoseksualiteit een keuze is.²⁴

Omdat er verschillende signalen zijn dat de sfeer in veel Amsterdamse jongerencentra niet homovriendelijk is, heeft de gemeente opdracht gegeven voor een pilot waarbij circa 50 jongerenwerkers van Combiwel, Spirit en IJsterk worden getraind om homoseksualiteit bespreekbaar te maken. Ook het Stedelijk Jongerenwerk Amsterdam heeft de opdracht gekregen aandacht te besteden aan homoseksualiteit.

Aandacht voor diversiteit op school, het duidelijk en consequent naleven van regels en opvattingen en een homovriendelijk klimaat hebben een gunstig effect op het welzijn van homoseksuele jongeren.²⁵ Het meest effectief is de diverse varianten van discriminatie in een samenhangend kader aan te pakken in combinatie met gedragsregels op school.²⁶ De homobeweging vraagt de gemeente hier nadrukkelijk aandacht voor te hebben.²⁷

Scholen zijn zelf verantwoordelijk voor het veiligheidsbeleid en bepalen zelf of en hoe zij aandacht besteden aan diversiteit en homoseksualiteit. In 2007 hebben gemeente en schoolbesturen Voortgezet Onderwijs gezamenlijk besloten een kwartiermaker aan te stellen die

²¹ UvA (2008) Als ze maar van me afblijven. Een onderzoek naar antihomoseksueel geweld in Amsterdam. Pag 49

²² SCP (2006) De houding van jongeren ten aanzien van homoseksualiteit. In *Gewoon doen*. Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland.

²³ Er was geen sprake van een representatieve steekproef. De cijfers geven een indicatie van wat er onder scholieren leeft.

²⁴ UvA (2008) Als ze maar van me afblijven. Een onderzoek naar antihomoseksueel geweld in Amsterdam.

²⁵ Metselaar, M (2008) Vrolijke scholen? Een onderzoek naar de invloed van school als progressieve factor bij het verminderen of voorkomen van psychosociale problemen bij jongeren met een same sex attraction. Amsterdam: masterscriptie.

²⁶ ITS - Radboud Universiteit Nijmegen (2007) Discriminatie in en rond school: rapport.

²⁷ ProGay, COC-Amsterdam, Ondersteboven en Homosport Nederland (mei 2009) Visierapport Amsterdamse homobeweging. *Gedeelde toekomst. Homobelang is heterobelang*.

met als opdracht scholen te ondersteunen en te adviseren om homobeleid structureel te verankeren in de schoolpraktijk. Er zijn nauwelijks scholen die homoseksualiteit weigeren te bespreken. Desondanks vergt het een lange adem om de scholen te bewegen om homoseksualiteit en diversiteit daadwerkelijk een vaste plek te geven in de opleiding. De gevolgde strategie heeft echter wel effect. Op dit moment hebben 15 Amsterdamse scholen een actief beleid om homoseksualiteit bespreekbaar te maken en homodiscriminatie tegen te gaan. 30 scholen zetten momenteel in samenwerking met de kwartiermaker stappen om dit te gaan doen. De verwachting is dat na het schooljaar 2009-2010 circa 45 scholen actief beleid zullen hebben. De ervaringen leert dat het waarschijnlijk nog vier jaar zal duren voordat alle 70 Amsterdamse scholen deelnemen. Het aantal voorlichtingen in schoolklassen dat het COC geeft is fors gegroeid naar 285 in 2008.

Hoe gaan we dit doen?

- Het COC Amsterdam is al decennia de plek in de stad waar jongeren met homoseksuele gevoelens terecht kunnen. Het COC vervult een belangrijke functie. In 2011 zal het COC Amsterdam zijn locatie aan de Rozenstraat verruilen voor een nieuwe locatie, een nieuw 'Roze Huis' voor haar activiteiten. Doel is hieraan samen met andere Amsterdamse homo-organisaties invulling aan te geven. Gezien het belang voor jongeren en andere groepen zal de gemeente de organisatie daarbij zoveel mogelijk ondersteunen.
- De gemeente gaat de schoolvoorlichting van het COC Amsterdam de komende periode ondersteunen ten behoeve van expertiseontwikkeling van de voorlichters en om de voorlichting in samenhang te brengen met de andere schoolprojecten over diversiteit. Dit zal onderdeel uitmaken van het convenant dat de gemeente met het COC zal sluiten.
- De gemeente gaat door met het Kwartiermakerproject in het Voortgezet Onderwijs. Na het schooljaar 2009-2010 hebben 45 scholen een actief beleid op het gebied van homo-emancipatie. Na het schooljaar 2010-2011 zijn dat er 55. Er zal jaarlijks over de voortgang worden gerapporteerd.

4. Homo-emancipatie en zichtbaarheid versterken in de sport *Diverse bevolkingsgroepen sporten samen; respectvol sporten verbreedert*

Sportverenigingen voor teamsporten blijken nauwelijks (openlijk) homoseksuele mannelijke leden te hebben. Er heerst vaak een machocultuur waarbij vooral mannelijke homo's zich niet op hun gemak voelen. Van openlijke vijandigheid naar homo's blijkt echter weinig sprake.²⁸

Het gevolg is dat de sport de maatschappelijke sector is waar relatief het minst aantal mannen 'uit de kast' is.²⁹ Veel homomannen en jongens kiezen daarom voor individuele sporten, de sportschool of een sportvereniging voor homo's. Daarbij gaat ongetwijfeld sportief talent verloren voor clubs. Lesbiennes blijken juist weinig last te hebben van een homo-onvriendelijke sfeer en zijn juist relatief prominent als sporters en bestuurders in sportverenigingen voor teamsporten actief. Pogingen om mannelijke topsporters in het openbaar voor hun homoseksuele geaardheid uit te laten komen, zijn steeds gestrand.³⁰

De Gaygames in 1998 waren met 15.000 deelnemers sportief en maatschappelijk een groot succes voor de stad, al waren er ook financiële problemen. De spelen leverden een belangrijke bijdrage aan de emancipatie en zichtbaarheid van homoseksuelen. Een groot aantal homosportclubs zijn ontstaan in die periode met als gevolg dat Amsterdam nu een bloeiend verenigingsleven voor homosporters kent met zwemclubs tot volleybal tot een homo-rugbyvereniging. De verenigingen combineren daarbij over het algemeen een sportieve en sociale functie.

Hoe gaan we dit doen?

- De gemeente Amsterdam en de Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond hebben het Amsterdams Voetbalverdrag ondertekend. Een onderdeel is het bevorderen van sportiviteit en respect bij jeugdvoetbal door ondersteuning van voetbalverenigingen. Hierbij is de Amsterdamse Fair Play prijs ingezet. Fair Play is dat mensen elkaar met respect behandelen, voor, tijdens en na de wedstrijd / training. Dit geldt voor spelers, trainers, coaches en toeschouwers. De prijs wordt uitgereikt aan een vereniging, jeugdteam, jeugdtrainer of jeugdleider.
- Amsterdam heeft de mogelijkheid om een bid uit te brengen op de Gaygames of Outgames in Amsterdam in 2017 of 2018. Dit voorstel zal in 2011 bij de organisatie moeten zijn ingediend. De wens om nieuwe internationale homospelen te organiseren wordt breed gedeeld in de stad. Ook de gemeente heeft deze ambitie. Het ontwikkelen van een initiatiefvoorstel voor internationale homospelen door de verschillende sportorganisaties in de stad kan op steun en medewerking van de gemeente Amsterdam rekenen. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de wens van de gemeenteraad dat het college zich inzet om internationale homospelen binnen te halen (motie Hoogerwerf).³¹

²⁸ Bos, D. (2006). Omdat ze zo ontzettend hetero zijn. Ervaringen van homoseksuele hockeyers en fitnessers. In: *Gewoon doen; acceptatie van homoseksualiteit in Nederland.*; en SCP (2008) *Weinig over de schreef*. Een onderzoek naar onwenselijk gedrag in de breedtesport.

²⁹ Mulier Instituut (2003) *Het gaat om de sport*, Een onderzoek naar de sportdeelname van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen

³⁰ Illustratief hiervoor is het boek *Gelijkspel* (2008) hierin komen homoseksuele topsporters aan het woord. Homoseksuele mannelijke teamsporters waren echter niet te vinden.

³¹ Zie de motie van het raadslid Hoogerwerf inzake het Sportplan 2009-2012 (nr. 402) waarmee de gemeenteraad het college verzoekt zich in te zetten om de Gay Games dan wel de Outgames naar Amsterdam te halen.

5. Homotoerisme en -evenementen in een internationale topstad *profilering als tolerant, creatief en levendig IAmsterdam*

Voor de meeste buitenlandse bezoekers is Amsterdam nog altijd één van de meest aantrekkelijke homosteden van Europa. Niet het specifieke gay horeca-aanbod blijkt voor de toeristen doorslaggevend, maar de openheid en tolerantie van de stad én het feit dat in Nederland homo's gelijke rechten hebben.³²

Homotoeristen zijn aantrekkelijk voor Amsterdam. Ze hebben gemiddeld meer te besteden, reizen meer verspreid over het jaar en zijn bovengemiddeld geïnteresseerd in kunst, design, uitgaan en restaurants.³³ Evenementen blijken vaak aanleiding om naar een bestemming te reizen.

Signalen uit de toeristische sector geven aan dat de piek in het aantal homotoeristen in 2001-2002 lag en nu lager ligt.³⁴ De verklaringen die de sector geeft voor deze afname zijn de toenemende concurrentie van andere Europese tolerante en homovriendelijke steden en het stagnerende aanbod in Amsterdam voor homotoeristen.

Amsterdam staat in Europa niet meer op eenzame hoogte, maar bevindt zich in een kopgroep van grote steden die aantrekkelijk zijn voor homotoeristen, een positieve ontwikkeling in Europa. Het internationaal profileren van de sterke punten van Amsterdam (het tolerante en creatieve klimaat, gelijke rechten voor homo's, culturele en gay-evenementen) zullen het internationale imago versterken. Daarbij lijkt vernieuwing van het aanbod van groot belang. Om de homotoeristen te informeren verstuurt het Het Amsterdam Toerisme & Congres Bureau sinds kort een Gay Nieuwsbrief naar de pers, is een Gay Tourist Information Centre opgezet en is de website www.IAmsterdam.com speciaal ingericht voor homotoeristen.

Hoe gaan we dit doen?

- Voor de internationale profilering van Amsterdam Gay Capital is de jaarlijkse Gaypride een uitstekend visitekaartje. Wat de boottocht betreft is er geen groei meer mogelijk; de huidige 80 boten is het maximum wat op een middag door de grachten kan varen. De gemeente gaat samen met de organisatie de culturele en emancipatorische programmering rondom het evenement verder vernieuwen en uitbouwen. Voor de editie van 2009 wordt dit gedaan door het ondersteunen van verschillende activiteiten voor ondermeer jongeren en lesbiennes.
- Amsterdam is er trots op internationaal voorop te lopen als open en diverse stad met gelijke rechten voor homo's en hetero's. De stad wil zich graag verbinden aan evenementen en congressen die deze boodschap uitdragen. Dit is conform de wens van de gemeenteraad (motie Flos).³⁵ Zo zal in de aanloop en tijdens de Gaypride van New York en Amsterdam aandacht

³² S. Hodes (2006) Amsterdam als gaytoeristische bestemming in de 21ste eeuw. INHOLLAND

³³ Community Marketing Inc. (2009) LGBT tourism demographic profile.

³⁴ S. Hodes (2006) Amsterdam als gaytoeristische bestemming in de 21ste eeuw. INHOLLAND

³⁵ Zie de motie van het raadslid Flos (nr. 628) inzake de begroting voor 2009 waarin de raad zich uitspreekt veel waarde toe te kennen aan homo-evenementen die er op gericht zijn de diversiteit van de stad te tonen en tolerantie te bevorderen, en van het college vraagt zich over deze evenementen uit te spreken.

worden gevestigd op het homohuwelijk met een serie evenementen waarbij het homohuwelijk centraal staat. Tijdens de Gay Pride van New York en van Amsterdam worden verschillende 'I do. I Amsterdam' evenementen georganiseerd.

- Het Amsterdam Toerisme & Congres Bureau zal het komende jaar met betrokken partijen de specifieke gay evenementen scherper afstemmen en promoten.
- In 2007 vond voor het eerst het Transgender Filmfestival plaats in Amsterdam. Dit tweejaarlijkse evenement maakt de groep transgenders zichtbaar. De gemeente is er trots op dat dit nieuwe initiatief in Amsterdam is ontstaan en zal de volgende editie in 2011 ondersteunen.
- In Samenwerking met stadsdeel Centrum zal opdracht worden gegeven voor het verrichten van een haalbaarheidsonderzoek naar 'het homomuseum', een museum over tolerantie en emancipatie van homo's in Amsterdam. Dit is een uitwerking van het amendement over het Homomuseum van de raadsleden de heer Straub en mevrouw Ulichki.³⁶ De resultaten van het haalbaarheidsonderzoek worden eind 2009 verwacht.

³⁶ Amendement (nr 851) over het Homomuseum van de raadsleden de heer Straub en mevr. Ulichki inzake de begroting voor 2009.

6) Lesbische en biseksuele vrouwen en homoseksuele ouderen

Nieuwe aandacht voor doelgroepen op de achtergrond

De aandacht voor homoseksualiteit beperkt zich met name tot homoseksuele mannen. Vrouwen zijn nagenoeg onzichtbaar in het beleid en debat. Voor de lesbische en biseksuele groep vrouwen kwam uit recent onderzoek naar voren dat er aanzienlijk meer psychosomatische klachten zijn dan bij heterovrouwen. Dit geldt met name voor ouderen en voor meiden tussen 15-25 jaar.³⁷ Stichting ProGay heeft daarom samen met stichting OndersteBoven een bijeenkomst belegd met een groot aantal vrouwen en vrouwenorganisaties. Resultaat hiervan is dat er zo'n dertig initiatieven zijn gedefinieerd die tijdens de Amsterdam Gay Pride zouden kunnen plaats vinden. Doel hiervan is het startpunt te vormen van een revival van de lesbische scene in Amsterdam.

Amsterdam is een stad met een relatief jonge bevolking. Niettemin zijn meer dan 80.000 Amsterdammers ouder dan 65 jaar³⁸, waaronder circa 4.000 homoseksuele ouderen.³⁹ De groep is samen met de Surinaamse 65-plussers de grootste minderheid onder de Amsterdamse ouderen.⁴⁰

Deze groep maakt deel uit van de eerste generatie homoseksuelen in Nederland die openlijk voor hun homoseksualiteit kon uitkomen. Volgens het Amsterdams Netwerk Roze Ouderen maken veel oudere homo's zich zorgen om de situatie als ze afhankelijk worden van zorg. Ze hebben vaak geen kinderen en er zijn signalen dat de sfeer in veel verzorgingstehuizen niet homovriendelijk is. Het contact met medebewoners is vaak slecht waardoor veel homo-ouderen zich terugtrekken en dreigen te vereenzamen. Omdat het om een nieuwe groep gaat heeft zorgpersoneel weinig ervaring om signalen te herkennen en is er nog nauwelijks aanbod voor homoseksuele ouderen.

Om de zorgbehoeften van ouderen in kaart te brengen is recent een onderzoek gestart door de Vrije Universiteit. Met de resultaten van dit onderzoek kunnen verschillende instellingen en overheden bepalen welke voorzieningen voor homo-ouderen nodig zijn. De resultaten worden eind 2009 verwacht.

Hoe gaan we dit doen?

- De gemeente levert op korte termijn een financiële bijdrage aan de activiteiten voor vrouwen tijdens de GayPride. Daarna zal in overleg met vrouwenorganisaties worden bepaald welke volgende stappen kunnen worden gezet.
- De gemeente verwelkomt nieuwe initiatieven die de verbetering van de situatie van homo-ouderen ondersteunen en zal waar het kan nieuwe ontwikkelingen faciliteren. De gemeente roept

³⁷ UvA (2009) onderzoek naar leefstijl en welbevinden van lesbische en biseksuele vrouwen in Nederland. In opdracht van Stichting Ondersteboven.

³⁸ O+S (2008) Amsterdam in cijfers.

³⁹ O+S (2009) homoseksuelen in Amsterdam.

⁴⁰ O+S (2008) Amsterdam in cijfers. Ouderen naar herkomstgroepering en leeftijdsgroepen.

organisaties en verenigingen op activiteiten te organiseren die voorkomen dat homo-ouders in een sociaal isolement terecht komen.

- De wethouders Zorg en Diversiteit zullen na het verschijnen van het VU-onderzoek over de zorgbehoeften van homo-ouders in overleg treden met de verschillende betrokkenen om te bepalen welke rol de gemeente hierbij op termijn kan spelen.

Conclusies en besluiten

Zonder veiligheid voor homo's is er geen homohoofdstad mogelijk. Amsterdam staat voor de uitdaging om het homobeleid te versterken en te verbreden. De gemeente geeft hier hoge prioriteit aan en wil samen met partners aan de slag om de stad veiliger, toleranter en boeiender te maken voor de hele stad en haar bezoekers. Dit actieprogramma is daar een eerste uitvoering van.

Gemeente, politie en Openbaar Ministerie zullen laten zien dat de stad pal voor veiligheid staat en het tegengaan van antihomoseksueel geweld en discriminatie hoge prioriteit hebben. Homoseksuele Amsterdammers kunnen hier zelf ook een bijdrage aan leveren door zich te organiseren op buurtniveau.

Om homoseksualiteit in de persoonlijke leefwereld te accepteren is het nodig dat homo- en hetero-organisaties samen gaan werken aan homo-acceptatie. De centrale wens van de homobeweging is dat overal in de stad, zoals in het onderwijs, het jongerenwerk, in de sport en in verzorgingstehuizen Gay Straight Allianties worden opgericht. De gemeente zal deze ambitie de komende periode samen met de Amsterdamse homo-beweging vormgeven.

Bij veel mensen met een niet-westerse achtergrond is het taboe op homoseksualiteit nog groot. De gemeente zal de komende jaren samen met het COC Amsterdam en etnische zelforganisaties werken aan het doorbreken van dit taboe, door het debat in de gemeenschappen aan te gaan en homo's met een niet-westerse achtergrond meer zichtbaar te maken. Voor allochtone jongeren met homoseksuele gevoelens die in de problemen komen de gemeente samen met Schorer hulp en onderdak.

Jongeren zijn relatief vaak negatief over homoseksualiteit. Dus juist in de leeftijd dat jongeren, homo en hetero, gaan experimenteren met relaties staan hun leeftijdgenoten veelal negatief ten opzichte van homo's. Aandacht voor diversiteit op school, het duidelijk en consequent naleven van regels en opvattingen en een homovriendelijk klimaat op school hebben een gunstig effect op het welzijn van homoseksuele jongeren. Amsterdam blijft zich daarom inzetten om scholen te bewegen om homoseksualiteit en diversiteit daadwerkelijk een vaste plek te geven in de opleiding. Deze strategie vergt het een lange adem maar heeft wel effect. Het komende schooljaar zullen 45 van de 70 scholen voor voortgezet onderwijs een actief beleid hebben.

Het COC verliest in 2011 haar onderkomen aan de Rozenstraat. Samen met andere homo-organisaties is men op zoek naar een nieuw Roze Huis. De gemeente zal hierbij ondersteuning bieden.

Amsterdam heeft de ambitie om de Gaygames of Outgames in Amsterdam van 2017 of 2018 binnen te halen. Een initiatief hiervoor zal samen met de verschillende sportorganisaties worden genomen.

Voor de meeste buitenlandse bezoekers is Amsterdam nog altijd één van de meest aantrekkelijke homosteden van Europa. De gemeente en het Amsterdam Tourist Board gaan zich internationaal profileren met de sterke punten van Amsterdam (het tolerante en creatieve klimaat, gelijke rechten voor homo's, culturele en gay-evenementen) om dit internationale imago versterken.

De gemeente zal in overleg treden met twee doelgroepen die tot op heden weinig aandacht hadden in het beleid en debat over homo-emanicpatie: lesbische vrouwen en homo-ouderen. Doel is samen te bepalen welke rol de gemeente hierbij op termijn kan spelen.

Dit actieprogramma is niet het eind maar belangrijke stap in het proces om de acceptatie van homo's in Amsterdam te verbeteren. Gemeente en homobeweging gaan samen aan de slag. De Wethouder Diversiteit zal als coördinerend wethouder op het terrein van homo-emanicipatie de komende periode regelmatig met de homobeweging en andere betrokkenen de voortgang bewaken.

Tabel met financiële consequenties

Aanpak	Financiële dekking	2009	2010	2011
Gay Straight Allianties	Strategisch Budget	PM*	PM	PM
Intensivering aanpak discriminatie en geweld tegen homo's				
Vergroten melding- en aangifte-bereidheid in samenwerking met politie	Strategisch budget	50.000	50.000	50.000
Cameratoezicht in Regulierdwarsstraat	Veiligheids budget	PM	PM	PM
Faciliteren Pinkcodes	SIP	15.000	15.000	15.000
homo-emancipatie onder niet-westerse Amsterdammers				
Ondersteunen Veilige Haven en delen expertise met reguliere hulpverlening	DZS	54.000 **	54.000	54.000
Ondersteunen activiteiten over homo-emancipatie door etnische zelforganisaties	SIP	40.000	40.000	40.000
Ondersteuning activiteiten nieuwe homo-organisaties (25k activiteiten + 25k organisatie)	Koplopers Budget OCW	50.000	50.000	50.000
Bespreekbaar en zichtbaar maken van homo-emancipatie onder jongeren				
Gemeentelijke steun voor Roze Huis.				PM
Voortgang Kwartiermakerproject onderwijs en inbedding aanpak.	Strategisch budget		100.000	100.000
Ondersteunen schoolvoorlichting COC	Stelpost homo-emancipatie	25.000	25.000	25.000
Andere doelstellingen				
Gaygames in Amsterdam			PM	
Faciliteren emancipatorische onderdelen Gaypride	Innovatief emancipatie budget	32.000	PM	PM
Transgender Filmfestival	Stelpost Homo-emancipatie			15.000

Homomuseum	Structurele prioriteit uitbreiding raadsgriffie	40.000 ***		
Rapportage voortgang aanpak door coördinerend wethouder homo- emancipatie				PM

*Voor de PM-posten geldt dat deze nog voorgelegd zullen worden aan het college.

**Dit bedrag is exclusief het bedrag uit de motie Straub ea. bij de begroting 2009

***Reeds besloten